

magnus mons factus sit, ut impleret universa u faciem terræ (*Dan. ii, 35*)? Sic enim et gentes quæ dicunt, *Venite, ascendamus in montem Domini*, nusquam terrarum pergere et pervenire contendunt. Ubi sunt, ibi ascendunt : quia in omni loco sacrificium offertur secundum ordinem Melchisedec. Et sicut alius propheta dicit, *Exterminat Deus omnes deos gentium terræ, et adorant eum unusquisque de loco suo* (*Sophon. ii, 11*). Cum ergo vobis dicitur, *Accedite ad eum* : non vobis dicitur, Naves aut jumenta præparate, et vestris victimis onerate, et de tam longinquo pergite ad locum ubi Deus sacrificia vestræ devotionis acceptet ; sed, *Accedite ad eum qui in vestris auribus prædicatur, accedite ad eum qui ante oculos vestros glorificatur. Ambulando non laborabitis : ibi enim acceditis, ubi creditis.*

CAPUT X. — 15. Qua charitate invitandi Judæi ad fidem. Hæc, charissimi¹, sive gratanter, sive in-

¹ Editi, *fratres charissimi*. Abest, *fratres*, a Mss. nec apud Augustinum facile occurrunt junctæ simul hæc duæ

dignanter audiant Judæi, nos tamen ubi possumus, cum eorum directione prædicemus. Nec superbe gloriamur adversus ramos fractos : sed potius cogitemus, cujus gratia, et quanta misericordia, et in qua radice inserti sumus ; ut non alta sapientes, sed humilibus consentientes (*Beda seu Florus, ad Rom. xi*), non eis cum præsumptione insultando, sed cum tremore exultando dicamus (*Psal. ii, 11*). *Venite, ambulemus in luce Domini, quoniam magnum nomen ejus in gentibus.* Si enim audierint et obaudierint, erunt inter eos quibus dictum est : *Accedite ad eum, et illuminamini* (*Rom. xi*) ; et vultus vestri non erubescant. Si autem audiunt et non obaudiunt, vident et invident, inter eos sunt de quibus dictum est : *Peccator videt, et irascetur ; dentibus suis frendet, et tabescet* (*Psal. cxl, 10*). *Ego autem, dicit Ecclesia Christo, velut oliva fructifera in domo Domini, speravi in misericordia Dei in æternum, et in sæculum sæculi* (*Psal. li, 10*).

voce, *fratres charissimi*, præter quam in suppositiis sermonibus.

SEQUUNTUR

OPERA ADVERSUS MANICHÆOS,

QUÆ AUGUSTINUS TEMPORE PRESBYTERII AC EPISCOPATUS SUI CONSCRIPSIT.

His etiam subjicitur index aliorum Opusculorum, quibus in eosdem hæreticos ante summum presbyteratum ex professo egit, necnon cæterorum in quibus ipsos obiter quocumque tempore reprehendit.

ADMONITIO

IN OPUSCULUM SUBSEQUENS.

Librum de Utilitate credendi recenset Augustinus primum eorum quos edidit tempore sui presbyteratus. Hanc vero dignitatem Hippone suscepit sub initium anni 391 ; quod jam alias demonstravimus in secundi tomii præfatione, ad Augustini epistolas 8, 9, etc.

Opus Honorati causa scripsit, ut a Manichæorum errore amicum revocaret, quem olim in eorum laqueos ipse conjecerat, sicuti sub libri exordium constat. Deceptus fuerat Honoratus speciosis illis Manichæorum pollicitationibus, quibus se nihil nisi quod ratione evidens et apertum fieret, docturos promittebant : irridebatque ille in catholicæ Ecclesiæ disciplina, quod fides hominibus imperaretur, nec verum eis ratione demonstraretur. Cum igitur falsa veritatis specie illusos, non temporalis commodi gratia inductus adhæreret errori, sicque magis deceptus ab hæreticis, quam hæreticus esset ; speravit Augustinus fore ut illum ad veram religionem adduceret, si modo ostenderet, Manichæos sacrilege ac temere in eos invehî, qui catholicæ fidei auctoritatem sequentes, antequam illud verum, quod pura mente conspiciatur, intueri queant, credendo præmuniuntur, et illuminato præparantur Deo. Id autem sic præstat hoc in opere, ut Veteris quoque Testamenti, cujus illi maxime reprehensione commovebant imperitos, patrocinium suscipiat.

Augustini labori studioque optatus erga Honoratum respondit eventus ; si tamen is est, ut Rivius arbitratur, qui ab urbe Carthagine scribebat ad Augustinum circa annum 412, et varias illi quæstiones enodandas proponebat. Quamvis enim Honoratus iste necdum Baptismum percepisset, illæ tamen quæ ab eo proponuntur quæstiones minime redolent manichæum, nec de Manichæis nisi ex occasione loquitur ipsi Augustinus, et tanquam de iis quos ipse censeret hæreticos. Istum ipsum Honoratum, cui Augustinus epistolam 140 scribit, presbyterum Cassiodorus nuncupat : qui forte ad presbyteratum proventus postea fuerit. Loquitur Augustinus in epistola 83, de morte alterius cujusdam Honorati presbyteri. Sub finem quoque vitæ suæ scripsit epistolam 223 ad Thabennensem episcopum ejusdem nominis.

De libro subsequente vide lib. 1, cap. 14, Retractationum, tom. 1, col. 603, n. 1, et verbis Jam vero, usque ad col. 608, n. 6, verbis, Idem videretur esse. M.